

Contra el concepte 'unionista'

Roger Palà

Des de fa alguns anys, s'ha fet habitual en l'opinió pública catalana l'ús del concepte 'unionista' aplicat a aquelles persones o partits polítics contraris a la independència. El terme s'empra de forma habitual en mitjans de comunicació, articles i comentaris d'opinió. Cal dir que el concepte 'unionista' **no l'empra tot l'independentisme**: hi ha qui el defuig perquè el considera massa connotat, i just aquests dies des de la Sectorial de Psicòlegs de l'ANC [se n'ha qüestionat la idoneïtat](#). Però no anirem errats si diem que el terme s'ha normalitzat en tot l'espectre ideològic del camp sobiranista i s'empra amb naturalitat en tertúlies, articles i tota mena de productes informatius.

L'independentisme ha estat hàbil durant els últims anys per donar forma a un llenguatge propi i omplir de significats conceptes i mots de tota mena. Igual que Podem ha creat marcs com "la casta" o "els de dalt i els de baix", ja abans de l'emergència de la formació morada l'independentisme havia fet el mateix amb èxit. Dos exemples: **el concepte 'dret a decidir'** -una forma més homologable de referir-se al dret a l'autodeterminació, alliberada de les connotacions esquerranoses que aquesta idea podria tenir, derivades de les lluites d'alliberament colonial dels anys cinquanta i seixanta- o **el mateix terme 'procés'**, el gran èxit en la creació de llenguatge 'indepe'. En un moment en què la política xoca sovint amb els límits d'una realitat difícilment transformable, el concepte 'procés' fa referència 'per se' a quelcom que avança: per la seva pròpia definició, un procés és una cosa que comença en un lloc i acaba en un altre. Per tant, els partidaris del procés sempre estan en moviment, la qual cosa, en la política d'avui, ja és tot un èxit.

Aquest ús ideològic del llenguatge pot servir interessos constructius, però també pot tenir intencionalitats socialment regressives. És el cas del concepte 'unionista'. En la història de l'independentisme, aquest terme, si s'havia emprat, havia estat de forma marginal. El mot, aplicat al conflicte entre Catalunya i Espanya, comença a aparèixer en alguns articles escadussers entre el 2008 i el 2009. Una de les primeres ocasions en què se'n fa un ús institucionalitzat és al març del 2009, arran d'un [informe](#) elaborat pel Cercle d'Estudis Sobiranistes, que en aquells moments presidia **Alfons López Tena** i on hi tenia un paper molt actiu **Hèctor López Bofill** i que defineix tres tipologies socials a Catalunya: l'independentista, l'unionista i l'indecís.

De mica en mica, però, el terme es va anar popularitzant. En un primer moment, se'n va fer un ús intensiu per part d'aquells sectors independentistes que van atacar amb més cruïa ERC per la seva aposta del tripartit. Cal recordar que, en aquells anys, **ERC va patir fins a dues escissions**: Reagrupament Independentista, liderat per l'exconseller Joan Carretero, i el corrent Esquerra Independentista d'Uriel Beltran, que s'acabaria integrant a Solidaritat Catalana per la Independència amb Joan Laporta i López Tena. Finalment, el concepte va fer-se més habitual, fins al punt que avui és emprat per mitjans de comunicació tant públics com privats, apareix en titulars de forma destacada i, amb més o menys freqüència i naturalitat, l'utilitzen representants de tot l'arc parlamentari.

Una objecció: Catalunya no és Irlanda del Nord

Hi ha, però, diversos motius pels quals el mot 'unionista' resulta poc útil per mirar d'entendre i explicar el conflicte polític entre Catalunya i l'Estat espanyol. En primer lloc, el terme 'unionista' està impregnat, inevitablement, per tot allò que fa referència al conflicte entre Irlanda del Nord i el Regne Unit. És, per tant, molt difícil no atribuir-li d'entrada **una càrrega negativa**. El terme 'unionista' té el seu origen en les campanyes dels que s'oposaven a la creació d'un Parlament

irlandès (dins del Regne Unit) a finals del XIX i inicis del segle XX. Els defensors de l'Acta d'Unió del 1800, el document que va formalitzar la unió del Regne de la Gran Bretanya i del Regne d'Irlanda en un únic regne, van acabar sent coneguts per 'unionistes'.

El terme, inevitablement, **presenta connotacions etnicoreligioses**: històricament, amb algunes excepcions, la majoria dels unionistes irlandesos han estat protestants i, de la mateixa manera, la majoria dels partidaris de la República d'Irlanda han estat catòlics. Aquesta segmentació civil en clau religiosa no es produeix en el cas de Catalunya.

A tot plegat, cal afegir-hi també que, a Irlanda primer i a Irlanda del Nord després, **es va viure un conflicte armat de llarga durada**, violent i amb conseqüències terribles, amb l'aparició d'organitzacions armades a banda i banda. De l'unionisme més radicalitzat, en van sorgir grups paramilitars com la Ulster Volunteer Force. A Catalunya, més enllà de les accions de Terra Lliure, no ha existit un conflicte armat. A diferència d'Irlanda del Nord, els contraris a la independència mai s'han organitzat en un grup armat (si bé a l'Estat espanyol van existir els GAL o el Batallón Vasco Español). Per l'esquerra catalana, que sovint ha mirat amb atenció a Irlanda del Nord, 'unionista' sempre ha sonat a quelcom de ranci i sectari. És inevitable, doncs, que, si fem servir el concepte aplicat al cas català, ens vingui al cap tot aquest imaginari. No és, doncs, un terme que ens ajudi a explicar bé la política catalana d'avui.

Un concepte imprecís: qui és i qui no és 'unionista'?

Al mateix temps, el terme 'unionista' és imprecís. De fet, no tothom en el camp 'indepe' l'empra amb el mateix significat. **Qui ha de ser considerat unionista?** Ho són tots aquells contraris a la independència, sense matisos? Ho són també aquells que, tot i defensar un referèndum d'autodeterminació, serien contraris a la creació d'una República catalana independent? Francesc Macià, que va proclamar la República catalana com a Estat integrant de la Federació Ibèrica, va fer una proclama unionista? Són igual d'unionistes Inés Arrimadas i Xavier García Albiol que Xavier Domènech? Haurien de ser considerats unionistes dirigents o exdirigents del PDeCAT com Santi Vila o Germà Gordó, que provenen de tradicions no estrictament independentistes? És, doncs, un concepte prou imprecís, amb marges de significació molt amplis, a gust del portador. Per tant, poc útil per explicar la complexitat de la política catalana.

Hom podria pensar que l'ús del concepte 'unionista' seria lògic si, per referir-se a l'opció contrària (és a dir, als partidaris de la independència), s'emprés un terme equivalent: per exemple, separatista. Però l'independentisme no ha fet seu el concepte 'separatisme', que sí que va ser d'ús habitual -i sense connotació negativa- al principi del segle XX. Però l'ús intensiu per part de la dreta espanyola del concepte 'rojo-separatista' ha fet que l'independentisme hagi carregat el separatisme de connotacions negatives, no s'identifiqui amb aquest concepte.

L'ús del terme 'unionista' elimina el matís i resulta exclouent i nociu en un moment en què l'independentisme, encara no hegemònic, busca bastir ponts precisament amb aquells espais que o bé no tenen una posició definida, o bé podrien vascular en funció del que faci l'Estat espanyol. Si es tracta d'etiquetar, catalogar i estigmatitzar, el concepte 'unionista' pot tenir cert recorregut. Però, si es tracta de guanyar majories, és clarament un concepte perdedor. Si del que es tracta és de **guanyar una República**, l'independentisme faria bé de bandejar el concepte i emprar termes més inclusius.